

Kulturhistorisk rapport

Åby mark

Boplads med langhuse fra bronze- og jernalder samt en brandgrav fra yngre jernalder

J.nr. ÅHM 5850

August 2012

Ved Museumsinspektør Niels Haue

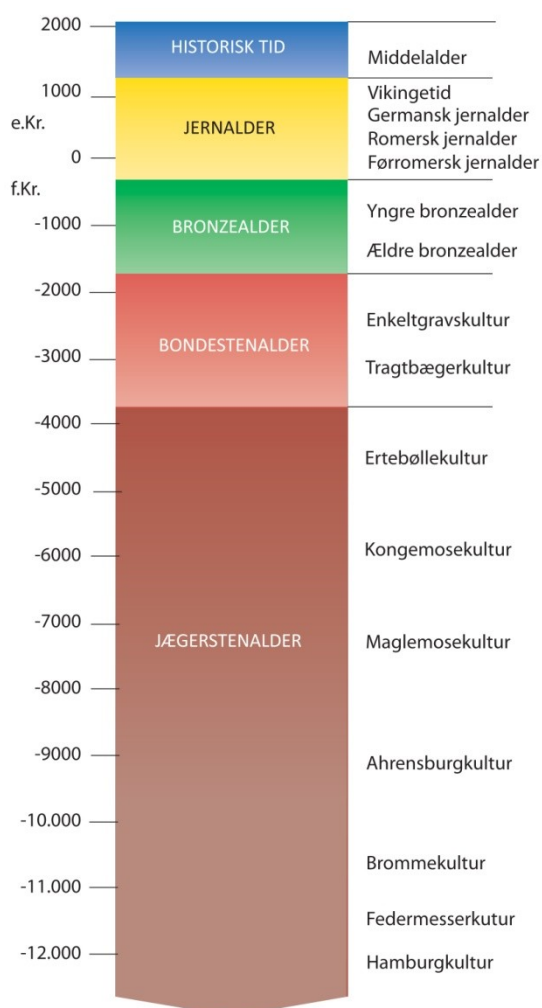
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6
Kulturhistoriske rapporter fra Nordjyllands Historiske Museum	6

Indledning

Med baggrund i en større arkæologisk forundersøgelse blev dele af en bosættelse fra bronze- og jernalderen undersøgt. Mindst ni bygninger kunne konstateres, hvoraf flere treskibede langhuse sandsynligvis skal dateres til yngre jernalder (ca. 300-600 e.Kr.). Kun dele af bopladsen blev udgravet, og bebyggelsen fortsætter sandsynligvis nord og øst for udgravningsfeltet. Kun få fund blev gjort i tilknytning til bebyggelsen, og den foreløbige datering beror på tidstypiske forskelle i langhusenes udformning og opbygning.

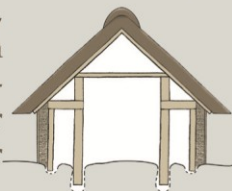
I feltets sydøstlige hjørne fremkom en brandgrav fra romersk/germansk jernalder (300-600 e.Kr.). Graven indeholdt resterne af en perlekæde og fragmenter af et dragtsmykke samt flere lerkarskår.

Undersøgelsens baggrund

Det berørte areal var udlagt til byggemodning, og arealet blev oprindeligt forundersøgt i 2008, hvor store dele af lokalplanområdets nordøstlige del blev indstillet til arkæologisk udgravning. Udgravningen af de kulturhistoriske levn blev dog først iværksat i forbindelse med byggemodningen af området i 2012, hvor stikveje m.v. allerede var etableret ved museets ankomst. Udgravningen blev opstartet d. 20/8 2012, og i løbet af de følgende 3 uger blev et felt på i alt 2500 m² aførmet og undersøgt.

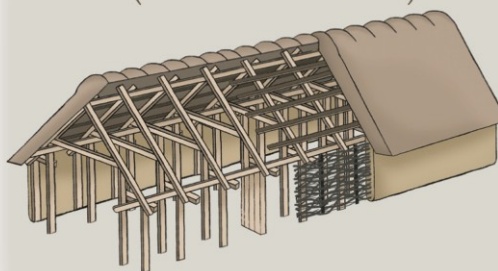
Det treskibede hus

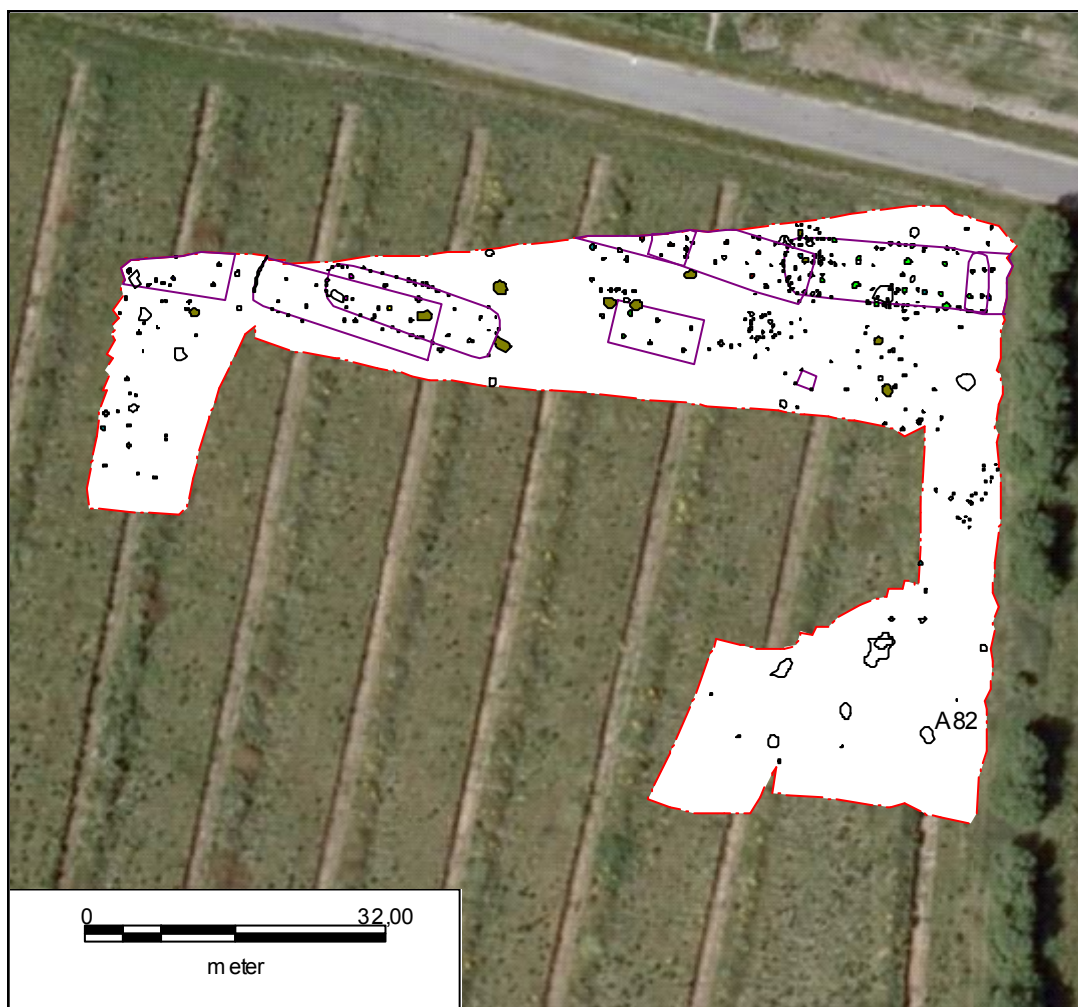
I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

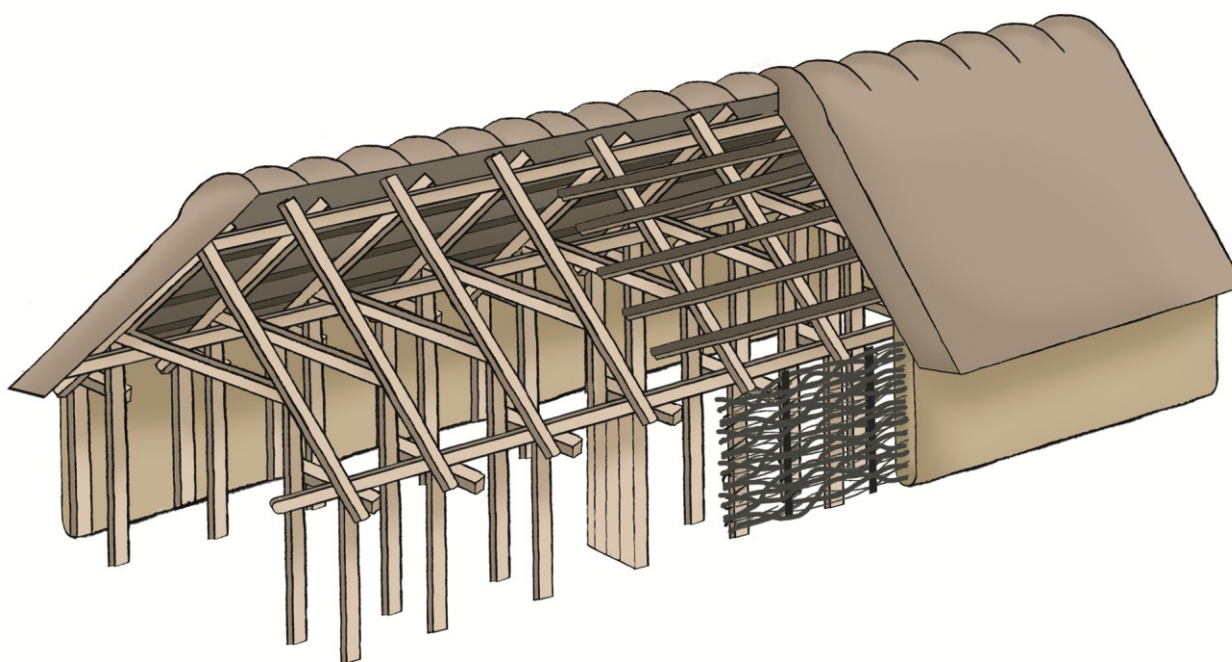

Figur 1 Udgravningsfeltet med angivelse af huse, fyldskifter m.v. Baggrundskort © Kort og matrikelstyrelsen 2010, hvor søgegrøfterne fra den arkæologiske forundersøgelse tydeligt ses.

Lokalområdet i oldtiden

Den undersøgte boplads er beliggende på den centrale del af en mindre bakkeø, der omkranses af vådområder. Bopladsen kan være forgængerens til den middelalderbebyggelse, der sandsynligvis har været placeret nær kirken ca. 750 meter vest for udgravningsfeltet. Den forhistoriske bebyggelse har således været placeret på bakkeøens centrale del, mens den historiske landsby er placeret tættere på de vestlige engarealer og Ryåen. Som det ses af nedenstående kortudsnit, er den nuværende udstrækning af Aabybro af ny dato, og i historisk tid har området været kendetegnet ved spredtliggende enkeltgårde. De arkæologiske undersøgelser har ikke et omfang, hvor det kan afgøres om de undersøgte langhuse kan stamme fra en egentlig landsby, eller evt. repræsenterer flere faser af en enkeltliggende gård på bakkeøens flade, centrale plateau.

Figur 3 Rekonstruktionstegning af et treskibet oldtidshus, hvor husets tagbærende konstruktion bæres af to parallelle rækker af tagbærende stolper i husets indre.

Sammenfatning og perspektivering

Den fundne boplads udgør blot en mindre del af den oprindelige bebyggelse, og fremtidige udstykninger og deraf følgende udgravninger vil antageligt afdække en større del af denne boplads. Hvorvidt der også fremkommer nye gravfund er uvist, men det kan ikke afvises at den udgravede grav blot udgør den vestligste grav i en større eller mindre gravplads.

De undersøgte langhuse giver et sjældent indblik i regionens byggeskik, da antallet af udgravede huse fra hhv. mellemste bronzealder og romersk/germansk jernalder er fåtallige i Jammerbugt. I skrivende stund foreligger de naturvidenskabelige dateringer endnu ikke, men de vil antageligt kunne præcisere den skitserede dateringsramme.

¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. Når en organisme dør, mindskes antallet af C-14 atomer langsomt, da atomet er radioaktivt. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

Aaby Mark, Aabybro

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 5850
- Fund & Fortidsminder: 120615 sb 18
- Kulturstyrelsen jnr. 2008-7-24.02/0019
- Bygherre: Jammerbugt Kommune
- Undersøgt areal: 2.500 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør, ph.d. Niels Haue
 - Arkæolog, cand. mag. Trine Kellberg Nielsen
 - Stud.mag. Liv Reher-Langberg, Sara Lea Kronvang og Andreas Reinau
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

Kulturhistoriske rapporter fra Nordjyllands Historiske Museum

– FORTLØBENDE FRA JANUAR 2012.

1. Højager, Hobro. Bebyggelse med brønd samt langhuse fra yngre bronzealder. Af Niels Haue.
2. Hedegaarde SØ, Aalborg Ø. To bopladser og et lerindvindingsområde fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Af Karen Povlsen
3. Udgravning ved Sønder Hadsund. En boplads fra bronzealderen ved Mariager Fjord. Af Torben Trier Christiansen.
4. Siem, Bebyggelse fra overgangen mellem ældre og yngre bronzealder i Rold skov. Af Lars Egholm Nielsen.
5. Sønder Elkær, Sulsted. Bebyggelsesspor og brandgrave fra førromersk jernalder. Af Liv Stidsing Reher-Langberg.
6. Vester Hassing – Nørre Sørrå. Undersøgelse af elkabeltracé med fund fra bronzealder og ældre jernalder. Af Karen Povlsen
7. Udgravning ved Mejlby Efterskole. Undersøgelse af en boplads fra bronzealderen i Mejlby. Af Torben Trier Christiansen.
8. Udgravning ved Jetsmark øst. Udgravning af boplads med hustomter fra jernalder og middelalder. Af Niels Haue.
9. Udgravning ved Sneumvej 32, Vadum. Undersøgelse af et langhus fra bronzealderen. Af Torben Trier Christiansen
10. Aars-Suldrup-Haverslev. Undersøgelse af fjernvarmekabeltracé med fund fra stenalder, bronzealder og jernalder. Af Karen Povlsen
11. Bebyggelse fra yngre bronzealder ved Glargårde, Hadsund. Undersøgelser forud for det nye rensningsanlæg i Mariagerfjord kommune. Af Lars Egholm Nielsen
12. Boplads med langhuse fra enkeltgravskultur, senneolitikum, ældre og yngre bronzealder, samt ældre førromersk jernalder af Christian G. Klinge
13. Gug SØ. To aktivitetsområder fra yngre bronzealder/ tidlig førromersk jernalder. Af Torben Trier Christiansen
14. Kærhavegård III. Bebyggelse fra stenalder, bronzealder og jernalder. Af Karen Povlsen
15. Arkæologisk udgravning vest for Postgården, Aalborg Ø. Undersøgelsen af en lille gravplads fra yngre romersk jernalder

- og spredte bebyggelsesspor fra bronze-/jernalder. Af Torben Trier Christiansen
16. Flødalsminde, Svenstrup. Felt D, E, F og G. Boplads fra ældre jernalder med 6-7 langhuse samt fem grave fra ældre romersk jernalder. Undersøgt 2011. Af Niels Haue
 17. Flødalsminde, Svenstrup. Felt J og K. Boplads fra yngre bronzealder med 10 langhuse samt en enkelt grav fra ældre romersk jernalder. Af Niels Haue
 18. Sdr.Tranders kirke, Aalborg SØ. Sølvdapot og intensive bebyggelsesspor fra vikingetid. Undersøgt 2012. Af Torben Trier Christiansen
 19. Løgstørvej, Hørby Skoleby. Boplads fra førromersk jernalder og gravplads fra vikingetid. Undersøgt 2012. Af Lars Egholm Nielsen
 20. Åby Mark. Boplads fra bronze- og jernalder. Undersøgt 2012. Af Niels Haue